

**Aqua
Flanders**

Bescherming drinkwaterbronnen

Position paper

Samenvatting

De belangrijkste bronnen voor de productie van drinkwater zijn oppervlakte- en grondwater. Het is essentieel dat deze bronnen goed beschermd worden zodat ook toekomstige generaties hiervan kunnen gebruik maken voor de productie van voldoende en kwaliteitsvol drinkwater.

Het bronbeschermingsbeleid voor de oppervlaktewaterwinningen is nog in volle ontwikkeling. Een eerste aanzet is gegeven in de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen. Maar er is nood aan een wettelijk beschermingskader voor oppervlaktewater gebruikt voor drinkwaterproductie.

Voor grondwater bestaat er al een beschermingskader dat dateert van 1984. Intussen is er echter veel veranderd. Daarom vraagt de watersector een actualisatie van dit beschermingskader. Een uitbreiding van een tweedimensionaal naar een driedimensionaal kader is noodzakelijk. Dit om deze bronnen ook te beschermen tegen de impact van activiteiten in de ondergrond.

AquaFlanders is vragende partij om het huidige bronbeschermingsbeleid voor oppervlakte- en grondwater te evalueren en aan te passen. Daarnaast vraagt AquaFlanders om een preventieve ketenbenadering te hanteren voor de ontwikkeling van nieuwe stoffen en het gemeenschappelijk landbouwbeleid te gebruiken om verontreiniging aan de bron te voorkomen.

Aanbevelingen

- ◆ Geef het beschermingskader voor oppervlaktewaterwinningen verder vorm.
- ◆ Breidt het beschermingskader voor grondwater uit en actualiseer het.
- ◆ Maak werk van een efficiënt bronbeschermingsbeleid en voer de maatregelen met betrekking tot bronbescherming uit zoals opgenomen in de stroomgebiedbeheerplannen.
- ◆ Actualiseer het kader dat de handelingen en activiteiten vastlegt die al dan niet toegelaten zijn binnen de beschermingszones en onttrekkingsgebieden.
- ◆ Actualiseer de milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie en zorg voor een wettelijke verankering.
- ◆ Geef de waterbedrijven adviesrecht bij aanvragen van omgevingsvergunningen met milieukundige finaliteit en met een mogelijke impact op de kwaliteit en/of capaciteit van de drinkwaterbronnen.
- ◆ Vervuiling voorkomen is beter dan saneren. Zorg voor strikte naleving van de regels door preventieve maatregelen, sensibilisering en een snelle reactie op overtredingen. Voorzie middelen om preventief op te treden tegen vervuilers, vooral waar pesticiden en andere vervuilende stoffen gebruikt worden in de buurt van de ruwwaterbronnen.
- ◆ Neem een verplichte melding van incidenten op in de regelgeving en integreer dit met de milieu-incidentenwerking.
- ◆ Hanteer een preventieve ketenbenadering voor de ontwikkeling van nieuwe stoffen.
- ◆ Gebruik het gemeenschappelijk landbouwbeleid om verontreiniging aan de bron te voorkomen, en zo de drinkwatervoorziening te verduurzamen, en geef dus financiële steun aan praktijken die het behalen van de doelstellingen van het waterbeleid bevorderen.

Inhoudstafel

1.	Introductie.....	3
2.	Bescherming drinkwaterbronnen	3
2.1.	Beschermingskader grondwater	5
2.1.1.	Uitdagingen	5
2.1.2.	Maatregelen stroomgebiedbeheerplan 2022-2027	6
2.2.	Beschermingskader oppervlaktewater	7
2.2.1.	Uitdagingen	7
2.2.2.	Maatregelen stroomgebiedbeheerplan 2022-2027	9
2.3.	Bescherming drinkwaterbronnen tegen zorgwekkende stoffen.....	11
2.3.1.	Hanteer een preventieve ketenbenadering voor de ontwikkeling van nieuwe stoffen 11	
2.3.2.	Gebruik het gemeenschappelijk landbouwbeleid om verontreiniging aan de bron te voorkomen	11
3.	Conclusie	12

1. Introductie

In Vlaanderen combineren we heel wat activiteiten op een beperkt grondgebied. Voor drinkwaterwinning blijft daardoor weinig ruimte over. Dat terwijl inwoners terecht rekenen op voldoende drinkwater van gegarandeerde, hoge kwaliteit. Het is dus essentieel dat de bronnen die gebruikt worden voor drinkwaterproductie een goede bescherming genieten. Enkel op die manier kunnen we ervoor zorgen dat ook de toekomstige generaties kunnen genieten van voldoende en kwaliteitsvol drinkwater.

Verontreinigende stoffen horen niet thuis in de bronnen van ons drinkwater. In Vlaanderen wordt voornamelijk gebruik gemaakt van grond- en oppervlaktewater voor de drinkwaterproductie. Bij vele grondwaterwinningen is het grondwater nog van goede kwaliteit, zodat eenvoudige zuivering volstaat om smaakvol en gezond drinkwater te produceren. Die goede grondwaterkwaliteit bepaalt ook mee de kwaliteit van het oppervlaktewater omdat het de waterlopen voedt.

De kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater staat echter steeds meer onder druk, ook door het toenemend gebruik van de ondergrond. Met gepaste beschermingsmaatregelen moeten we voorkomen dat verontreinigingen in het milieu en het watersysteem terecht komen en dat nieuwe ondergrondse activiteiten de waterkwaliteit negatief beïnvloeden. Eenmaal de ondergrond vervuild, is het moeilijk en duurt het lang om deze opnieuw te zuiveren.

Er worden steeds meer stoffen aangetroffen die niet thuishoren in het natuurlijke watersysteem. Denk bijvoorbeeld aan industriële stoffen zoals PFAS, medicijnresten, pesticiden maar ook te hoge concentraties aan onder andere nitraten, orthofosfaten en zouten. Deze stoffen verwijderen is moeilijk, duur en vergt veel energie. Daarnaast is het op veel productielocaties onmogelijk zonder de huidige behandeling substantieel uit te breiden wat tegenstrijdig is met Artikel 7.3 van de Europese Kaderrichtlijn Water (EKW)¹ dat stelt dat de lidstaten zorg dragen voor de nodige bescherming van de aangewezen waterlichamen met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen om het niveau van zuivering dat vereist is voor de productie van drinkwater te verlagen.

2. Bescherming drinkwaterbronnen

De Europese wetgeving legt sterk de nadruk op bronbescherming via onder andere de Europese Kaderrichtlijn Water en de nieuwe Europese Drinkwaterrichtlijn². De Europese Kaderrichtlijn water heeft als doel om de verslechtering van de toestand van de waterlichamen in de Europese Unie te stoppen en tegen 2015 een 'goede toestand' te bereiken voor Europese rivieren, meren en grondwater. Artikel 6 van deze richtlijn verplicht de lidstaten om een register van beschermde gebieden bij te houden waarbinnen aanvullende kwaliteitseisen gelden. Onder andere de gebieden voor de onttrekking van water bestemd voor menselijke consumptie moeten opgenomen worden in het register.

De Europese Drinkwaterrichtlijn (2020/2184) heeft als doel de gezondheid van de mens te beschermen tegen verontreiniging van voor menselijke consumptie bestemd water. Daarnaast is ook de bescherming van de drinkwaterbronnen expliciet opgenomen in de richtlijn. Artikel 7 verplicht de lidstaten om een risicogebaseerde benadering toe te passen op het volledige voorzieningssysteem.

¹ RICHTLIJN 2000/60/EG VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid

² Richtlijn (EU) 2020/2184 betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water

Hierbij moet ook een risicobeoordeling en risicobeheer toegepast worden op de onttrekkingsgebieden voor onttrekkingspunten van voor menselijke consumptie bestemd water (artikel 8).

Om ervoor te zorgen dat onze drinkwaterbronnen beschermd zijn en blijven, is het van belang om het Vlaamse bronbeschermingsbeleid, dat gebaseerd is op de Europese regelgeving, te evalueren en aan te passen. We moeten het beschermingskader van oppervlaktewinningen verder vormgeven en uitbreiden en het beschermingskader voor grondwaterwinningen actualiseren.

AquaFlanders dringt aan op een efficiënt beschermingsbeleid binnen de onttrekkingsgebieden voor grondwater, die al afgebakend zijn, en voor oppervlaktewater zoals afgebakend in de recente stroomgebiedbeheerplannen. Maar ook daarbuiten moeten we het watersysteem in zijn geheel beschermen via een risicogebaseerde aanpak.

Een versterking van het beschermingskader binnen de beschermingszones voor grondwater dringt zich op net als het afbakenen van een zone van hogere bescherming voor oppervlaktewater. Daaraan gekoppeld is een transparant handelingskader nodig voor landbouw, industrie en andere activiteiten in de onttrekkingsgebieden en beschermingszones. Strenge handhaving en sanctionering bij overtredingen zijn daarbij noodzakelijk.

Als sluitstuk van een sterk beschermingsbeleid moeten ook de milieukwaliteitsnormen voor water bestemd voor drinkwaterproductie wettelijk verankerd worden. Dit moet voor alle partijen duidelijk maken wat de gewenste toestand is. Deze normen maken het ook voor de vergunningverlenende overheid duidelijk waaraan getoetst moet worden bij het beoordelen van vergunningsaanvragen.

Het bronbeschermingsbeleid in Vlaanderen werd al opgenomen in het stroomgebiedbeheerplan 2016-2021. Ook in het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027³ zijn maatregelen opgenomen die een positieve impact zullen hebben op de bronbescherming van grond- en oppervlaktewater. AquaFlanders dringt aan op een efficiënt beschermingsbeleid en het versneld uitvoeren van de maatregelen met betrekking tot bronbescherming zoals opgenomen in deze stroomgebiedbeheerplannen.

In wat volgt worden de belangrijkste knelpunten en maatregelen met betrekking tot het bronbeschermingsbeleid aangehaald. Voor een volledig overzicht en meer achtergrond over het bronbeschermingsbeleid verwijzen we naar het 'Achtergronddocument bronbescherming'⁴.

³ stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 zie <https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/>.

⁴ Achtergronddocument bronbescherming <https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/beheerplan/achtergronddocumenten/bronbescherming-drinkwater.pdf>

2.1. Beschermingskader grondwater

2.1.1. Uitdagingen

De wetgeving met betrekking tot de bescherming van het grondwater in grondwaterwingebieden dateert van 1984/1985⁵. Ze meer dan 35 jaar oud en is bijgevolg niet meer aangepast aan de huidige inzichten inzake hydrogeologie en de nieuwe milieudrukken waarmee we geconfronteerd worden. Een actualisatie van de wetgeving is dan ook nodig om de bescherming van de grondwaterbronnen te kunnen garanderen.

De huidige beschermingszones voor grondwater zijn niet meer actueel. Het is nodig om deze te evalueren en te actualiseren op basis van recente hydrogeologische informatie. Ook de procedure om de beschermingszones af te bakenen is niet meer actueel en is zeer log. Deze moet dan ook herbekeken worden om op een flexibele manier de beschermingszones te kunnen aanpassen.

Het huidige beschermingskader is bovendien te beperkt. Het is vooral gericht op potentiële verontreinigingsbronnen aan de oppervlakte. Er moet echter ook rekening gehouden worden met potentiële verontreinigingsbronnen in de ondergrond. Vandaag vinden steeds meer activiteiten plaats in de (diepe) ondergrond zoals boringen voor aquathermie, ondergrondse opslag en de berging van koolzuur en koolwaterstoffen. Dit kan leiden tot het vermengen van waterlagen en het doorleken van stoffen in de ruwwaterbron. Daarbij moet er ook aandacht zijn voor de aantasting en verstoring van de fysieke omgeving van de ondergrond, bijvoorbeeld door het intens doorboren van afscherpende kleilagen boven watervoerende pakketten.

Wij vragen daarom om het huidige beschermingskader uit te breiden van een tweedimensionaal naar een driedimensionaal kader waarin ook de ondergrond beschermd wordt.

In het Besluit van de Vlaamse Regering van 27/03/1985 en wijzigingen worden de handelingen en activiteiten vastgelegd die al dan niet toegelaten zijn binnen de beschermingszones voor grondwater en waterwingebieden. Daarnaast zijn er ook bepalingen voor handelingen opgenomen in andere regelgeving zoals bijvoorbeeld VLAREM en het Mestdecreet. Naar aanleiding van mogelijke nieuwe activiteiten in de ondergrond dringt een actualisatie en integratie van het handelingskader zich op.

Vandaag zijn de waterbedrijven niet altijd op de hoogte van de activiteiten die plaatsvinden in het onttrekkingsgebied. Om de bronnen te beschermen, is het van belang dat de waterbedrijven hiervan op de hoogte gesteld worden.

De waterbedrijven zijn vragende partij om voor de oppervlaktewaterwinningen enerzijds advies te kunnen geven op nieuwe en vernieuwde lozingsvergunningen en op aanpassingen aan bestaande lozingsvergunningen. Het is belangrijk dat de adviesverlening niet beperkt wordt tot lozingen op oppervlaktewater maar ook lozingen op riolering en activiteiten die te maken hebben met mestopslag, opslag van gevaarlijke producten of Sevesobedrijven omvat. Dit gezien de mogelijke negatieve impact op de waterbronnen. Voor grondwaterwinningen willen de waterbedrijven advies geven op vergunningsaanvragen waarvan de activiteit een potentiële impact heeft op de kwaliteit en kwantiteit van de winning, zoals boringen, grondwaterwinningen, geothermische installaties in de ondergrond,

⁵ Besluit Vlaamse Regering van 27/03/1985 houdende nadere regelen voor de afbakening van waterwingebieden en bescherming en Besluit Vlaamse Regering van 27/03/1985 houdende regulerende van handelingen binnen de waterwingebieden en de beschermingszones

belangrijke infrastructuurwerken, landbouwactiviteiten en de opslag gevaarlijke producten. De waterbedrijven vragen een wettelijke verankering van deze adviesvraag.

Het is tot slot van belang om elke calamiteit die voorkomt in een onttrekkingsgebied onmiddellijk te melden aan de waterbedrijven en waterloopbeheerders. AquaFlanders vraagt om een verplichte melding bij incidenten op te nemen in de regelgeving en te integreren met de milieu-incidentenwerking.

2.1.2. Maatregelen stroomgebiedbeheerplan 2022-2027

In het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 zijn een aantal maatregelen opgenomen over het beschermingskader grondwater. Hieronder worden de verschillende maatregelen en de acties die eraan gekoppeld zijn kort weergegeven. Voor meer informatie over deze maatregelen verwijzen we naar het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 en het achtergronddocument bronbescherming.

Maatregel 4A_A “Herstellen en beheren van de grondwatervoorraden ter hoogte van de drinkwaterbeschermingszones”

Voor maatregel 4A_A zijn negen generieke acties gedefinieerd op Vlaams niveau. Met deze acties wil men de risico's op de verontreiniging van grondwater bestemd voor menselijke consumptie vermijden en de impact ervan beperken.

4A_A_0018 SPW	Wettelijke verankering bij vergunningsaanvragen van de adviesfunctie voor het betrokken waterbedrijf in de onttrekkingsgebieden voor grondwaterwinning of bij uitbreiding alle beschermingszones en waterwingebieden voor grondwater
4A_A_0019	Opvolgen van de uitvoering van de acties opgenomen in het charter 'Meersporenaanpak' door de betrokken partners.
4A_A_0020	Inventariseren, beoordelen, prioriteren van lozingen (huishoudelijk en bedrijven) in de onttrekkingsgebieden voor grondwaterwinning.
4A_A_0021	Opmaak van afsprakenkaders (protocol) met de verschillende stakeholders met impact op het bronbeschermingsbeleid in Vlaanderen.
4A_A_0023	Sensibiliseren van particulieren en terreinbeheerders over het voorkomen en alternatieven voor het gebruik van pesticiden in de onttrekkingsgebieden voor grondwaterwinning
4A_A_0024	Adviesverlening van de betrokken waterbedrijven bij vergunningsaanvragen in de onttrekkingsgebieden voor grondwaterwinning
4A_A_0025 SPW	Uitwerken van een waakmeetnet in de onttrekkingsgebieden voor grondwaterwinning
4A_A_0026	Aanstellen omgevingsmanager binnen de onttrekkingsgebieden voor grondwaterwinning: focus op sensibilisering en oplossingsgerichte samenwerking in het kader van micropolluenten, nutriënten en waterbeschikbaarheid

4A_A_0027 Opmaak van concrete actieplannen voor bronbescherming drinkwater per
onttrekkingsgebied

Maatregel 4A_D “Uitwerken en toepassen van een grondwaterspecifiek handhavingsbeleid voor de beschermde gebieden (m.i.v. de aangeduide GWATE's)”

Voor maatregel 4A_D is één generieke actie gedefinieerd op Vlaams niveau.

4A_D_0002 Communicatie naar toezichthouders over het bronbeschermingsbeleid
drinkwater met de focus op het toezichtskader
SPW

2.2. Beschermingskader oppervlaktewater

2.2.1. Uitdagingen

Het bronbeschermingsbeleid voor de oppervlaktewaterwinningen is nog in volle ontwikkeling. Een eerste aanzet is gegeven in de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen, maar er is nood aan een wettelijk beschermingskader voor oppervlaktewater gebruikt voor drinkwaterproductie.

Een uitbreiding van het beschermingskader is nodig op volgende vlakken:

- ◆ Er is nog geen definitieve afbakening van de beschermingszones voor oppervlaktewater. Dit zijn zones binnen het onttrekkingsgebied waar een hogere bescherming nodig is gezien de nabijheid van het innamepunt. In het ontwerp van het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 werd een eerste afbakening van deze zone van hogere bescherming opgenomen en afgetoetst met diverse stakeholders. Er is nood aan een definitieve afbakening van deze beschermingszones op basis van de 6-uurgrens. Dit is het deel van het onttrekkingsgebied waarin eventueel verontreinigd water het innamepunt van de oppervlaktewaterwinning in minder dan zes uur kan bereiken via de waterloop. Deze keuze is ingegeven vanuit de optiek dat bij een calamiteit minimaal zes uur reactietijd nodig is om de drinkwaterproductie vanuit verontreinigd water te verhinderen. Namelijk twee uur om de calamiteit te detecteren, twee uur om te reageren en twee uur om actie te ondernemen en de nodige maatregelen te treffen.
- ◆ Er is nood aan een actualisatie van de milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterproductie zoals opgenomen in VLAREM II. Deze normen moeten geactualiseerd en uitgebreid worden. Dit moet duidelijk maken voor alle partijen wat de gewenste toestand is en aan welke normen de vergunningverlenende overheid moet toetsen bij het beoordelen van vergunningsaanvragen.
- ◆ Er is nood aan een handelingskader voor de bescherming van oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor de drinkwaterproductie. Binnen het handelingskader wordt bepaald welke handelingen of activiteiten al dan niet toegelaten zijn binnen de onttrekkingsgebieden en beschermingszones voor oppervlaktewater. Deze preventieve aanpak laat toe de kwaliteit van het oppervlaktewater binnen de afgebakende gebieden te bewaken.
- ◆ Vandaag zijn de waterbedrijven niet altijd op de hoogte van de activiteiten die plaatsvinden in het onttrekkingsgebied. Om de bronnen te beschermen, is het van belang dat de waterbedrijven hiervan op de hoogte gesteld worden. Ze zijn vragende partij om advies te kunnen geven op nieuwe en vernieuwde lozingsvergunningen en op aanpassingen aan bestaande lozingsvergunningen. Het is belangrijk dat de adviesverlening niet beperkt wordt tot lozingen op oppervlaktewater maar ook lozingen op riolering en activiteiten die te maken hebben met mestopslag, opslag van gevaarlijke producten of Sevesobedrijven omvat, gezien de mogelijke negatieve impact van deze activiteiten op de waterbronnen.

- ◆ Het is van belang om elke calamiteit die voorkomt in een onttrekkingsgebied onmiddellijk te melden aan de waterbedrijven en waterloopbeheerders. AquaFlanders vraagt om een verplichte melding bij incidenten op te nemen in de regelgeving en te integreren met de milieu-incidentenwerking.

2.2.2. Maatregelen stroomgebiedbeheerplan 2022-2027

In het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 zijn een aantal maatregelen opgenomen voor het beschermingskader oppervlaktewater. Hieronder worden de verschillende maatregelen en de acties die eraan gekoppeld zijn kort weergegeven. Voor meer informatie over deze maatregelen verwijzen wij naar het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 en het achtergronddocument bronbescherming.

Maatregel 4B_C “Herstellen en beschermen van de oppervlaktewaterkwaliteit ter hoogte van drinkwaterbeschermingszones”

Voor maatregel 4B_C werden elf generieke acties en één gebiedsspecifieke actie gedefinieerd. Met deze acties wil men de risico's op de verontreiniging van oppervlaktewater bestemd voor menselijke consumptie vermijden en de impact ervan beperken. De generieke acties worden hieronder weergegeven.

4B_C_0005	Opvolgen van de uitvoering van de acties opgenomen in het charter 'Meersporenaanpak' door de betrokken partners.
4B_C_0006	Inventariseren van locaties waar vul- en spoelinstallaties ter preventie van puntlozingen van pesticiden in onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning nodig zijn.
4B_C_0008	Inventariseren, beoordelen, prioriteren van lozingen (huishoudelijk en bedrijven) in de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning.
4B_C_0009	Onderzoeken waar extra bufferzones nodig zijn in de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning.
4B_C_0010	Opmaak van afsprakenkaders (protocol) met de verschillende stakeholders met impact op het bronbeschermingsbeleid in Vlaanderen.
4B_C_0012	Sensibiliseren van particulieren en terreinbeheerders over het voorkomen en alternatieven voor het gebruik van pesticiden in de prioritaire gebieden voor oppervlaktewaterwinning.
4B_C_0013	Uitwerken van het wettelijk kader rond afbakening, milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewater bestemd voor de productie van drinkwater en handelingen binnen de beschermde gebieden oppervlaktewater voor drinkwatervoorziening.
4B_C_0014	Adviesverlening van de betrokken waterbedrijven bij vergunningsaanvragen in de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning.
4B_C_0015	Aanstellen omgevingsmanager binnen de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning: focus op sensibilisering en oplossingsgerichte samenwerking in het kader van micropolluenten, nutriënten en waterbeschikbaarheid.
4B_C_0017	Wettelijke verankering bij vergunningsaanvragen van de adviesfunctie voor het betrokken waterbedrijf in de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning

4B_C_0018 Opmaak van concrete actieplannen voor bronbescherming drinkwater per onttrekkingsgebied.

Maatregel 4B_F: “Studies en onderzoeksopdrachten m.b.t. de beschermde gebieden ter ondersteuning van het oppervlaktewaterspecifiek beheer en -beleid in deze gebieden”

Voor maatregel 4B_F zijn twee generieke onderzoekacties gedefinieerd op Vlaams niveau.

4B_F_0028 Onderzoek naar de impact van de kwaliteit van drainagewater op de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning met betrekking tot pesticiden en meststoffen.

4B_F_0029 Studies rond het voorkomen en de impact van opkomende stoffen binnen de onttrekkingsgebieden voor oppervlaktewaterwinning -.

Maatregel 4B_G: “Uitwerken en toepassen van een oppervlaktewaterspecifiek handhavingsbeleid voor de beschermde gebieden”

Voor maatregel 4B_G zijn twee generieke acties gedefinieerd op Vlaams niveau waarvan 1 betrekking heeft op het bronbeschermingsbeleid drinkwater.

4B_G_0005 Communicatie naar toezichthouders over het bronbeschermingsbeleid drinkwater met de focus op het toezichtskader

2.3. Bescherming drinkwaterbronnen tegen zorgwekkende stoffen

2.3.1. Hanteer een preventieve ketenbenadering voor de ontwikkeling van nieuwe stoffen

De druk op de drinkwaterbronnen neemt toe. Al jaren hebben de waterbedrijven af te rekenen met polluenten zoals nitraten, orthofosfaten en gewasbeschermingsmiddelen in de ruwwaterbronnen. De laatste jaren zien we echter ook meer en meer nieuwe, zorgwekkende stoffen opduiken zoals PFAS. Deze polluenten zorgen ervoor dat de waterbedrijven nieuwe zuiveringstappen moeten voorzien in hun zuiveringsproces om de kwaliteit van het geproduceerde drinkwater te kunnen garanderen. Deze nieuwe zuiveringstappen zorgen voor verhoogde kosten. Daarnaast zorgen deze extra zuiveringstappen ervoor dat het zuiveringsproces minder duurzaam wordt. Er is immers veel meer energie nodig om het drinkwater te produceren.

Dit alles kunnen we vermijden door in te zetten op preventie en maximale bescherming van de drinkwaterbronnen. Op deze manier zorgen we ervoor dat drinkwater geproduceerd wordt met een minimum aan zuiveringsinspanningen, zoals opgelegd in Artikel 7.3 van de Europese Kaderrichtlijn Water.

AquaFlanders pleit dan ook voor een preventieve ketenbenadering waarbij vanaf de ontwikkeling van een nieuwe stof rekening gehouden wordt met de gevaren en mogelijke routes waarlangs deze terecht kan komen in het milieu. Pas het voorzichtigheidsprincipe toe en onderwerp daarbij de zeer zorgwekkende stoffen aan een strenge autorisatieprocedure voor ze op de markt komen en vervang deze door minder gevaarlijke alternatieven waar mogelijk. Dat is een gedeelde verantwoordelijkheid van de producenten van deze stoffen en de beleidsmakers.

We pleiten aanvullend voor meer informatie over de emissies van zeer zorgwekkende stoffen. Er is nood aan meer monitoring en transparantie over de bronnen van deze emissies.

Pas het vervuiler-betaalt-principe toe wanneer mitigerende maatregelen nodig zijn om bestaande of nieuwe verontreinigingen aan te pakken. Maak producenten van zeer zorgwekkende stoffen verantwoordelijk, zowel financieel als wettelijk, voor deze mitigerende maatregelen op basis van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid en beschouw bijkomende zuivering als laatste optie voor het aanpakken van een verontreiniging.

Meer informatie over dit onderwerp en het uitgebreide standpunt is te vinden in de position paper van EurEau⁶ over dit onderwerp, die door AquaFlanders is onderschreven.

2.3.2. Gebruik het gemeenschappelijk landbouwbeleid om verontreiniging aan de bron te voorkomen

Water en landbouw zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Langs de ene kant worden oppervlaktewater en grondwater voor landbouwdoeleinden frequent gebruikt als irrigatiewater, kuiswater en drinkwater voor vee. Langs de andere kant zien we dat landbouwpraktijken een impact hebben op de lokale waterbeschikbaarheid en – kwaliteit. Nitraten, orthofosfaten en pesticiden en hun metabolieten worden frequent in oppervlaktewater en grondwater teruggevonden. Dat leidt tot doorgedreven zuiveringsinspanningen. De drinkwaterproductie en landbouw zijn op het terrein ruimtelijk zo sterk verweven dat landbouwpraktijken de drinkwaterproductie sterk beïnvloeden.

⁶ The EU Zero Pollution Action Plan 31/03/2021, EurEau. <https://www.eureau.org/documents/drinking-water/position-papers/5540-zero-pollution-action-plan-eureau-recommendations/file>

Hierdoor moeten drinkwaterproducenten de nodige behandelingsstappen voorzien en dus bijkomende kosten maken. Het vervuiler-betaalt-principe wordt hier dus niet toegepast. Bijkomende acties zijn dan ook vereist om deze impact tot een aanvaardbaar niveau terug te dringen. Deze acties zijn gebiedsafankelijk en houden een mix van maatregelen in zoals het invoeren en handhaven van voldoende grote bufferstroken langs waterlopen, het uitrollen van erosiebestrijdingsmaatregelen, het vervangen van verontreinigende stoffen door duurzame alternatieven -bijvoorbeeld het vervangen van metaldehyde door ijzer(III)fosfaat – en peilgestuurde drainage.

Het gemeenschappelijk landbouwbeleid is de financiële hefboom die de Europese landbouw in staat stelt om voldoende voedsel te produceren tegen een betaalbare prijs. Aangezien het een belangrijke bron van inkomsten is voor de landbouw, is het ook een hefboom voor de vergroening van de Europese landbouw. De juiste stimulansen maken het mogelijk om verontreiniging gelinkt aan de landbouw te verminderen.

Gebruik daarom het gemeenschappelijk landbouwbeleid om verontreiniging aan de bron te voorkomen, en zo de landbouwpraktijken en de drinkwatervoorziening te verduurzamen, en geef dus financiële steun aan praktijken die het behalen van de doelstellingen van het waterbeleid bevorderen.

3. Conclusie

Verontreinigende stoffen horen niet thuis in onze drinkwaterbronnen. Er worden echter steeds meer stoffen aangetroffen die niet thuishoren in het natuurlijke watersysteem. Deze stoffen verwijderen is moeilijk, duur en vergt veel energie. Bovendien vereist het vaak een substantiële uitbreiding van het zuiveringsproces wat tegenstrijdig is met artikel 7.3 van de Europese Kaderrichtlijn Water, dat stelt dat de lidstaten zorg dragen voor de nodige bescherming van de aangewezen waterlichamen met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit daarvan te voorkomen om het niveau van zuivering dat vereist is voor de productie van drinkwater te verlagen.

Daarom pleit AquaFlanders voor een sterker beschermingskader voor de drinkwaterbronnen. Zowel oppervlaktewater als grondwater. Hiertoe moet het bestaande beschermingskader voor grondwater geëvalueerd en geactualiseerd worden. Daarbij is het belangrijk dat beschermingszones op een flexibele manier aangepast kunnen worden en om te evolueren naar een driedimensionaal kader waarin ook de ondergrond beschermd wordt. Daarnaast pleit de sector voor een wettelijk beschermingskader voor oppervlaktewater dat wordt gebruikt voor drinkwaterproductie.

Aanvullend pleit AquaFlanders voor een betere bescherming van onze drinkwaterbronnen tegen zorgwekkende stoffen. Dit door een preventieve ketenbenadering te hanteren voor de ontwikkeling van nieuwe stoffen. In deze benadering houdt men rekening met de gevaren en mogelijke routes waarlangs deze stoffen terecht kunnen komen in het milieu en past men het voorzichtigheidsprincipe toe. Zeer zorgwekkende stoffen zijn daarin onderwerp van een strenge autorisatieprocedure voor ze op te markt komen en worden vervangen door minder gevaarlijke alternatieven waar mogelijk.

Vinden er toch verontreinigingen plaats, pas dan het vervuiler-betaalt-principe toe wanneer mitigerende maatregelen nodig zijn.

Tot slot vragen de waterbedrijven om het gemeenschappelijk landbouwbeleid ook aan te wenden om verontreiniging aan de bron te voorkomen. Gebruik deze financiële hefboom om verontreiniging gelinkt aan de landbouw te verminderen.

